



Nóra Ghriallais i mbun amhránaíochta in Óstán an Dóilín le linn Phléaráca Chonamara amuraidh le cúnamh ó Dara Bán Mac Donncha. [Pic: Aodán Ó Conchúir]

An Sean-Nós agus an Nua-Nós

Pádraig Seoighe

Is ceist le cur céard is brí le sean-nós? Is ceist freisin ná céard is nua-nós ann? Is furasta miniú a thabhairt ar nua nós. b'fhéidir. Is minic go ndéantar iarracht sean-nós a mhíniú nuair a bhíonn comórtaisí sean-nóis ar siúl cosúil le comórtaisí an Oireachtais. Tugann na moltóirí míniú maith go leor ar an sean-nós is fearr ach b'fhéidir nach mbíonn tréithe iomlána an tsean-nós ag iarrthóirí agus is deacair a dhéanamh amach mar sin céard é scoth an tsean-nóis dáiríre.

Ach ní hé sin ach seo. Meastú an bhfuil an sean-nós ag dul le sruth nó ag meath? Ceist mhaith. Nach fíor a rá taobh amuigh de chomórtais an Oireachtais agus mar sin de go bhfuil an nós nua-aimseartha seo ag tógáil suas áit an tsean-nóis. Ní sa mbád céanna atá sean-nós agus nua-nós mar a dearfá. Tá muid in ann neart samplaí a

thabhairt sa gcás seo go háirithe ó tháinig grúpaí nua ceoil ar an láthair, léitheidí Na hAcairí, Duirling, Beairtle Ó Domhnaill. Tá muid in ann neart samplaí d'amhráin a lua go bhfuil athrú nó crut nua-aimseartha curtha orthu cosúil le hamhráin ar nós 'Púcán Mhicil Pháidín', 'Johnny Seoige', 'Amhrán Chill Dara', 'Amhrán Mhuighinse' agus fiú 'Amhrán Phat Sheáin Ainde'.

Tá crut nua aoiseach curtha ar na hamhráin sin ar fad ag na grúpaí ceoil seo. An bhfeileann sin dóibh. Ceist? Abraíonn daoine áithrithe go bhfuil na hamhráin millte go hiomlán agus nár cheart iad a chasadh le tionlacan in aon chor agus chomh maith leis sin go bhfuil athrú déanta orthu.

Is minic le John Beag Ó Flaithearta mar shampla amhráin sean-nósach a chasadh ar an dá bhealach (sean & nua). Is cinnte

nach gcuirfí crut nua-aimseartha ar amhrán sean-nósach murach go bhfeileann sin dó ar bhealach. Is furasta é seo a dhéanamh i gcás cuid mhaith díobh cosúil le Púcán Mhicil Pháidín nó Amhrán Chill Dara. Ach ní bheadh muid ag súil go dtarlódh seo i gcás na bhfioramhráin sean-nósacha a bhfuil aois fadálach acu agus a gcantar fós féin ag Oireachtas agus mar sin de.

Ar ndóigh tá na mílte amhráin fíor shean-nósach againn a cumadh b'fhéidir céad go leith nó dhá chéad bliain ó shin, ní ionann is na ceanna a lua mé. Ar ndóigh ní mar a chéile aon chineál amhrán sean-nós agus fágann seo go bhfuil sé níos éasca guth nó crut nua-aimseartha a chur le cuid díobh seachas a chéile.

Cá mbeadh muid d'oireasa an tsean-nóis a dearfá. Cá mbeadh muid inniú d'oireasa na ngrúpaí ceoil nua-aimseartha ach oiread. Is cinnte gur maith ann iad agus is dóigh liom go bhfuil dearmad á dhéanamh acu i gcás na n-amhrán mar nach dtarlaíonn sé ach i gcás corr cheann díobh. Is iondúil gur amhráin nua-chumtha a chanann na grúpaí seo den chuid is mó pé scéal é.

Creidim féin go mairfidh an sean-nós agus an nua-nós le chéile anois níos mó ná ariamh agus beidh sin amhlaidh an fhad agus a mhaireas an teanga agus na hamhráin. Bhí neart cumadóirí sean-amhrán i gConamara tráth — liosta fada le lua iad — ach tá neart cumadóirí nua-aimseartha againn freisin le roinnt mhaith blianta mar shampla, Tom an tSeoige, Ciarán Ó Fatharta, Tomás Mac an Iomaire, Tomás Mac Eoin agus a lán lán eile. Tá an t-uafás amhrán nua-aoiseacha cumtha le fiche bliain anuas. Tá siad ag dul ó neart go neart ó shin.

'Ná dean nós agus ná bris nós' a deir an sean-fhocal ach freisin 'ní measa an té a chur ná an té a cháin'.



Helen Mirren agus Fionnuala Flanagan sa scannán *Some Mother's Son* le Terry George (thuas)

Some Mother's Son



'It just goes to show,' a dúirt an Bhean mheasúil sa slua ag déanamh ar an doras amach ón Town Hall, 'that it wasn't worth it.'

Ag an bpremiere Éireannach de 'Some Mother's Son' a bhíomar, scannán déanta ag Terry George bunaithe ar an Stailc Ocras a bhí ar siúl ag príosúnaigh Phoblachtánacha sna Sé Chontae sa bhliain 1981, agus ar bhás Bobby Sands.

Deacair a chreidiúnt go gceapfadh éinne narbh fhiú tada go raibh deichniúr sásta a saol a thabhairt suas, is cuma cén chúis. Ní scaoileann an duine leis an saol go deonach gan chúis láidir.

Baineann an phríomhchuid den scéal le suíomh beirt bhan — beirt nach gcaifadh lena chéile i rith an ghnáthshaoil de bharr

stádais shóisialta — agus an cairdeas a fhásann eatarthu i gcoinne a dtola.

Feiceann muid Fionnuala Flanagan i bpáirt máthar amháin ar fheirm bhocht suite ar an teorainn. Bean gan mórán dóchais, déanta crua ag saol crua le fear a bhfuil fadhbanna sláinte aige. Mac óg maraithe ag na fórsaí slándála. Mac eile ar teitheadh. Bean í seo atá sásta seasaimh a thógáil ar son a cearta, ach a bhfuil an saol tar éis a mhúineadh di nach bhfuil mórán seasamh aici.

Mar mhalairt ar seo casann muid le Helen Mirren, i bpáirt baintrí le triúr gasúr, ag maireachtáil saoil mheánaicmigh mar mhúinteoir ar an mbaile. Ní mórán tionchair a bhíonn ag na trioblóidí ar a saol siúd go dtí an oíche a tógadh a mac i ndiaidh ionsaí a déanadh ar shaighdiúirí i rith imeachtaí an IRA.

Thar oíche osclaíonn a súile ar shaol

eile — saol creathnach, éagórach, digeanta - nuair a chuirtear a mac sa gciollán chéanna le Bobby Sands. Tógann sí ról nua uirthi fhéin nuair a fheiceann sí den chéad uair an chaimiléireacht faoina gcaitheann cuid den daonra an saol.

An dara téama a ritheann tríd an scannán seo ná an cinneadh. An cinneadh do shaol a thabhairt suas 'ar son na cúise', mar a rinne Bobby Sands agus a chomhphríosúnaigh; agus an cinneadh is measa a d'fhéadfadh

h tuismitheoir a thógaint: sé sin ligint do ghasúr léi bás a fháil nuair atá an chumhacht chun iad a leigheas i ndúch an phinn a chuirfeadh síniú ar fhoirm. (Feiceann muid an fhoirm crochta ar cheann na leapa; le síniú an tuismitheora cuirfí fios ar fhoireann a thosnódh an próiseas beathaithe agus leighis).

Domsa, is é seo an phointe is láidre a

Go n-éirí go geal le Pléaráca Chonamara



EANACH MHEÁIN, CONAMARA

Fón: 091-572498/572212 Facs: 091-572214

Feilm Éisg Chuigéil Teo.

An Bóthar Buí, An Cheathrú Rua

Teil: 091-595018

Go n-éirí go geal le Pléaráca Chonamara